

परिवर्तन परियोजना अन्तर्गत मिति: २०७९ भदौ २३ र २४ गते रुबस होटल, धनगढी मा संचालित प्रदेश र स्थानीय तहका साभा अधिकार तथा समन्वय, सहकार्य र साभेदारीका क्षेत्रहरु विषयक कार्यशाला गोष्ठी को सुभाब अनुसार प्रदेश सरकार, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय संगको समन्वयमा स्वशासन अध्ययन प्रतिष्ठान (INLOGOS) काठमाडौंले तयार गरेको मस्यौदा नीति

सुदूर पश्चिम प्रदेश

प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वय, सहकार्य र साभेदारीमा कार्यान्वयन हुने

कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति, २०७९ (मस्यौदा)

प्रदेश र स्थानीय तहका साभा अधिकार तथा समन्वय, सहकार्य र साभेदारीका क्षेत्रहरु विषयक कार्यशाला गोष्ठी (२०७९/०५/२३-२४) रुबस होटल, धनगढी मा भएका सहमति

- (१) यो गोष्ठी प्रदेश र स्थानीय तह विच समन्वय, सहकार्य र साभेदारी विकासको लागि वातावरण सृजना गर्ने कार्यमा निकैनै उपयोगी रहेकोले यस प्रकारको गोष्ठी/बैठक संचालनलाई निरन्तरता दिने ।
- (२) स्थानीय तहसंग सरोकार राख्ने विषयमा प्रदेश सरकारले नीति वा कानुन तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहका सम्बन्धित पदाधिकारी, प्रतिनिधि, वा स्थानीय तहका संघ, महासंघहरुको समेत सहभागिता रहने गरी छलफल वा अन्तरक्रिया गरी स्थानीय तहको आवाजलाई सम्बोधन गर्ने पद्धति निर्माण गर्ने ।
- (३) प्रदेश र स्थानीय तहका साभा अधिकार तथा समन्वय, सहकार्य र साभेदारीका विविध क्षेत्रहरुवारे छलफल गरी पहिचान भएकोमा प्राथमिकताका आधारमा आर्थिक विकासका लागि कृषि साभेदारी विकास नीति तर्जुमा गर्ने ।

प्रदेश र स्थानीय तहका साभ्मा अधिकार तथा समन्वय, सहकार्य र साभ्मेदारीका क्षेत्रहरु विषयक कार्यशाला गोष्ठी (२०७९/०५/२३-२४) रुबस होटल, धनगढी मा भएका सहमति

- (४) प्रदेश र स्थानीय तहको साभ्मेदारी कार्यक्रम संचालन गर्न आर्थिक विकास नीतिलाई प्राथमिकतामा राखि यस गोष्ठीका सहभागिहरुवाट समूह छलफलको आधारमा कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण सम्बन्धी नीतिको मस्यौदा खाका तयार गरियो । यस खाकालाई आधार मानी प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका प्रतिनिधिःस्थानीय तहका संघ, महासंघहरुको सहभागितामा सानो समुहमा छलफल गरी मस्यौदा नीति तयार गर्ने । यस कार्यमा परिवर्तन परियोजनामा प्राविधिक सहयोग पुर्‍याईरहेको स्वशासन अध्ययन प्रतिष्ठान, काठमाडौंले सहजीकरण गर्ने ।
- (५) यस गोष्ठीका सहभागि/संस्था/निकायहरुलाई ईमेल मार्फत मस्यौदा नीति उपलब्ध गराई प्राप्त हुने सुझाव को आधारमा मस्यौदालाई थप परिमार्जन गर्ने र यस्तो मस्यौदा आगामी समन्वय गोष्ठीःबैठकमा पेश गरी अन्तिम रुप दिने ।
- (६) यस प्रकार तयार भएको मस्यौदा नीतिलाई प्रदेश सरकार (प्रमुख जिम्मेवारीः भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय) ले प्राविधिक तथा व्यवहारिक पक्ष समेतलाई ध्यानमा राखि छलफल, अन्तरक्रियाको माध्यमवाट आवश्यक थपघट गर्ने र कार्यान्वयनमा लैजाने व्यवस्था मिलाउने । यसमा स्थानीय तहको सकारात्मक सहयोग, समन्वय र साभ्मेदारी रहने ।

लक्ष्य

प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वय, सहकार्य र साभेदारी विकास तथा विस्तार गर्दै कृषिमा आधारित आर्थिक विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

उद्देश्य

- कृषकको क्षमता विकास गरी कृषि क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।
- कृषिको व्यवसायीकरण गरी स्थानीयस्तरमा रोजगारी र आम्दानी वृद्धि गर्नु ।
- कृषिको बजारीकरण र कृषिमा आधारित उद्योगको विकास गर्नु ।

रणनीति

रणनीति: १.१

प्रदेश, स्थानीय तह र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंगको समन्वय, सहकार्य र साभेदारीमा कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।

कार्यनीति

- प्रदेश र स्थानीय तहका प्राथमिकताका आधारमा दोहोरो नपर्ने गरी कृषिःपशु विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ,
- प्रति एकाई उत्पादकत्व वृद्धि गर्नेगरी कृषि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ,
- कृषि/पशु सेवा प्रसारको लागि संस्थागत तथा मानवीय क्षमता विकास गरिनेछ,
- कृषकहरुको क्षमता विकास, वित्तीय स्रोतमा पहुँच वृद्धि र घरदैलोमा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराईनेछ,
- तुलनात्मक लाभ र प्रतिस्पर्धी क्षमताका कृषि वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरिनेछ,

रणनीति

रणनीति: १.२

कृषि अनुसन्धान, प्रसार र सीप विकास कार्यक्रमलाई एकीकृत गर्दै उत्पादन सामग्री र सेवाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने ।

कार्यनीति

- प्रदेश र स्थानीय तहमा नीतिगत सुधार, संस्थागत क्षमता विकास र उपलब्ध जनशक्तिको दक्षता अभिवृद्धि गरिनेछ,
- स्थानीय सम्भाव्यताको आधारमा कृषि अनुसन्धानलाई प्रभावकारी बनाइनेछ,
- कृषि शिक्षालाई विद्यालयस्तर देखिनै समाहित गरी युवा वर्गलाई कृषि पेशा प्रति आकर्षित गरिनेछ,

रणनीति

रणनीति: २.१

उपयुक्त सूचना प्रणाली सहित कृषि पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार गर्दै कृषि व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्ने ।

कार्यनीति

- कृषिको व्यवसायीकरणमा सहयोग पुग्ने गरी जग्गाको वर्गीकरण तथा उपयोग गरिनेछ,
- सिंचाइ गुरुयोजना र कृषि विकास रणनीति अनुसार प्रविधिमा आधारित सिंचाइ योजना विकास एवम् विस्तार गरिनेछ,
- कृषि सडक, बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा सहित कृषि बजार पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार गरिनेछ,
- सिंचाइ प्रणालीको मर्मत-सम्भार एवम् दिगो व्यवस्थापनका लागि स्रोत सहित उपभोक्ता सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ,
- सहकारी तथा निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यमा कृषि उपज भण्डारण को व्यवस्था र शीतघर स्थापना गरिनेछ,
- बजार प्रणालीमा सहकारी तथा निजी क्षेत्र र कृषक समूहको संलग्नता बढाईनेछ,
- कृषि औजार, उपकरण तथा प्रविधिको उपलब्धताको आधारमा कृषि वस्तुको मूल्य शृंखला विकास गरिनेछ,
- कृषि प्रविधिको विकास तथा विस्तारमा एकीकृत एवं आधुनिक सूचना तथा संचार प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरिनेछ

रणनीति: २.२

उपलब्ध स्रोत साधनको समुचित उपयोग गर्दै कृषिको व्यवसायिकरण गर्ने ।

कार्यनीति

- निर्वाहमूखी कृषि पेशालाई क्रमशः नाफामूलक कृषि व्यवसायमा रुपान्तरण गरिनेछ,
- कृषिको व्यवसायीकरणको लागि समूह/सहकारी खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ,
- निश्चित सेवा शर्त निर्धारण गरी खेर गैरहेको नदी किनारका क्षेत्रहरुमा फलफूल तथा अन्य उपयुक्त खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ,
- प्रत्येक स्थानीय तहमा कम्तिमा एक कृषि बाली/पशुपंक्षि/मत्स्य पकेट क्षेत्र विकास गरिनेछ,
- पर्यापर्यटन तथा वातावरणमैत्री कृषि प्रणालीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ,
- उत्पादन सामग्री को आपूर्ती, कृषि प्रसार सेवा र बजारीकरणका लागि कृषि सहकारी तथा कृषक समूह/संजालको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ,
- कृषक (समूह) तथा निजी क्षेत्रलाई व्यवसायिक रुपमा कृषि/पशुपंक्षि फर्म संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

रणनीति: ३.१

तुलनात्मक लाभ एवं उच्च मूल्य बाली तथा वस्तुको बजारीकरण गर्ने ।

कार्यनीति

- कृषिजन्य उद्योगको स्थापना तथा विस्तारका लागि क्षेत्र र स्थान विशेष औद्योगिक बाली तथा वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण गरिनेछ,
- जैविक विविधता संरक्षण र जलवायु अनुकूलन प्रविधि विकास गरी बजार मागको आधारमा प्रशोधित कृषि उत्पादनको बजार बिकास तथा विस्तार गरिनेछ,
- रैथाने कृषि बाली तथा पशुपन्छीको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रचार प्रसार गर्दै यसको व्यवसायिक उत्पादन र बजारीकरण गरिनेछ,
- कृषिजन्य उपजहरूको व्यापार प्रवर्द्धन एवं विषादीजन्य पदार्थको प्रयोगको नियमन र व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रदेशस्तरमा मानक प्रयोगशाला (Accredited Lab) स्थापना गरिनेछ,

रणनीति

रणनीति: ३.२

स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषिजन्य उद्योगको विकास र विस्तार गर्ने ।

कार्यनीति

- कृषिमा आधारित उद्योग दर्ता तथा नविकरण प्रक्रियालाई थप सहज र सरल बनाईनेछ,
- स्थानीयस्तरमा रोजगारी सृजना गर्ने उद्योगहरुलाई संचालन तथा व्यापार प्रक्रियामा संरक्षण प्रदान गरिनेछ,
- स्थानीय कच्चा पदार्थको उपयोग हुने र मूल्य अभिवृद्धि गर्ने उद्योग संचालन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ,
- सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा साना तथा मझौला कृषि प्रशोधन प्लान्टहरु स्थापना गर्न सहजीकरण गरिनेछ,
- व्यापारजन्य प्रविधि र पूर्वाधार विकास तथा उपयोग, व्यापार सहजीकरण र संस्थागत सुदृढीकरण गरी प्रशोधित उत्पादनको लागत कम गरिनेछ,

रणनीति १.१: प्रदेश, स्थानीय तह र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंगको समन्वय, सहकार्य र साभेदारीमा कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।

स्थानीय तह:

- आवधिक वा रणनीतिक र वार्षिक कृषि विकास योजना तर्जुमा
- कृषक समूह गठन, दर्ता, परिचालन र क्षमता विकास
- बाँझो र उत्पादनमूलक जग्गाको तथ्यांक संकलन र उपयोग
- माटो परीक्षण प्रयोगशाला स्थापनाःसमन्वय र संचालन
- कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम (तालिम, गोष्ठी अध्ययन अवलोकन)
- सम्भाव्यता अध्ययनको आधारमा उत्पादनको वस्तु र क्षेत्र पहिचान
- स्थानीय सीप, श्रमिक र पूँजी परिचालन
- तुलनात्मक लाभ र व्यवसायिकताका आधारमा कृषि खेती, माछा तथा पशुपंक्षिजन्य उत्पादन
- कृषि प्राविधिकको उपलब्धता (संगठन सर्वेक्षणको आधारमा)
- कृषि सहकारी स्थापनाःक्षमता विकास तथा लघु कर्जा र उत्पादन सामग्रीको उपलब्धता (मल, बिउ, नश्ल, शुद्ध तत्व, विषादि, औजार, उपकरण, आदि)

रणनीति १.१: प्रदेश, स्थानीय तह र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंगको समन्वय, सहकार्य र साभेदारीमा कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु ।

स्थानीय तह:

- कृषक पाठशाला संचालन
- आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा एग्रोभेट संचालन तथा नियमन
- एकीकृत जैविक विषादि व्यवस्थापन (आइपिएममा जोड)
- टोलटोलमा डिपिङ्ग टेङ्ग निर्माण तथा पशु उपचार कार्यक्रम
- व्यवसायिक पशुपंक्षि पालनको लागि गोठःभकारो सुधार कार्यक्रम
- सामुदायिक पशु व्यवस्थापनमा जग्गा र जनशक्ति व्यवस्थापन

प्रदेश तह:

- आवधिक वा रणनीतिक र वार्षिक कृषि विकास योजना तर्जुमा
- क्षमता विकास, कृषि प्रविधि, बजारीकरण र कृषि उद्योग सम्बन्धी तालिम (प्रशिक्षक प्रशिक्षण)
- कृषि, पशुपंक्षि विकास अनुदान वितरण
- बिमा कम्पनीहरु संगको समन्वय र सहकार्यमा कृषि बिमा कार्यक्रम संचालन
- कृषि सामाहिक प्रणाली (अनुदान)

रणनीति १.२: कृषि अनुसन्धान, प्रसार र सीप विकास कार्यक्रमलाई एकीकृत गर्दै उत्पादन सामग्री र सेवाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने ।

स्थानीय तह:

- स्थानीय रैथाने विउ बिजनको पहिचान तथा संरक्षण (अछामी ९ मुठे गाई संरक्षण)
- रैथाने बिउ संरक्षण र विउ बिजनमा अनुदान
- सामुदायिक विउ बैंकको स्थापना, संचालन र वीउ भण्डारण
- उपयुक्त स्थानमा एग्रोभेट पसल संचालन

प्रदेश तह:

- मध्यमस्तरको अनुसन्धान (Research and Development)
- अनुसन्धान, प्रसार र शिक्षणको प्रभावकारी समन्वय
- वीउ विजन प्रयोगशाला स्थापना र संचालन
- उन्नत वीउको उपलब्धता

रणनीति १.३: स्थानीय आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा प्रांगारिक कृषि प्रविधिको विकास तथा विस्तार गर्ने ।

स्थानीय तह:

- कम्पोष्ट मल, जैविक मल तयारी, प्रचार प्रसार र प्रयोग

प्रदेश तह:

- प्रविधि हस्तान्तरण
- कृषिमा विशेषज्ञ सेवा र प्रयोगशाला स्थापना

रणनीति २.१: उपयुक्त सूचना प्रणाली सहित कृषि पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार गर्दै कृषि व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्ने ।

स्थानीय तह:

- कृषक-कृषक, कृषक-प्राविधिक, कृषक-स्थानीय तह र कृषक-बजार सूचना प्रणालीको विकास
- उत्पादन वृद्धिको लागि कृषि यान्त्रीकीकरण सम्बन्धी कार्य
- कृषि उपज गोदाम घर निर्माण र संचालन
- कृषि, सडक संजालीकरण (प्रदेश तथा संघ सरकारसँग समन्वय, सहकार्य) (वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनसहित)
- सामुदायिक तहका स्थानीय सिंचाई योजना निर्माण, मर्मत सम्भार तथा संचालन
- स्थानीय क्षमताका आधारमा लैंगिकमैत्री कृषि औजार तथा उपकरणको उपलब्धता

प्रदेश तह:

- प्रदेश-स्थानीय तह र प्रदेश-प्रदेश सरोकारवालाहरूको संजाल तथा संचार प्रणालीको विकास
- ठूला सिंचाई योजना संचालन
- सामुदायिक पशु व्यवस्थापनको संरचना निर्माण

रणनीति २.२: उपलब्ध स्रोत साधनको समुचित उपयोग गर्दै कृषिको व्यवसायिकरण गर्ने ।

स्थानीय तह:

- स्थानीय तहमा कृषि एम्बुलेन्स संचालन
- उपयुक्त स्थानमा साना तथा मझौला खाले शीत भण्डारको निर्माण तथा व्यवस्थापन
- साना परम्परागत यान्त्रिक सुविधा
- विपद् सम्बन्धी एकीन तथ्यांक संकलन
- भूउपयोग नीति तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने
- नतिजामा (उत्पादन) आधारित अनुदान प्रणाली

प्रदेश तह:

- वीउ परीक्षण र गुणस्तर निर्धारण
- खाद्य अनुसन्धान प्रयोगशाला संचालन र गुण नियन्त्रण
- कृषि आत्मनिर्भर (नीति अवलम्बन गर्ने)
- कृषि औजार उपकरणमा अनुदान
- सामुहिक तथा चक्लाबन्दी खेती प्रणालीमा अनुदान
- कृषि एम्बुलेन्स संचालन
- कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको नियमन
- बिमा र ऋणमा व्याजको अनुदान
- खेती चक्लाबन्दी

रणनीति ३.१: तुलनात्मक लाभ एवं उच्च मूल्य बाली तथा वस्तुको बजारीकरण गर्ने ।

स्थानीय तह:

- कृषि उपज संकलन केन्द्र संचालन, कृषि उपज संकलन र बजार सम्म ढुवानी
- स्थानीय थोक बजार व्यवस्थापन
- स्थानीय उत्पादनलाई प्याकेजिङ्ग, ग्रेडिङ्ग, लेबलिङ्ग, ब्रान्डिङ्ग
- समर्थन मूल्य (संघले तोकेको मूल्यमा थप गर्न सक्ने)
- उपभोक्ता पसल
- स्थानीय स्तरमा उत्पादन भएका कृषि उपजको लागि हाटबजार संचालन
- कृषि सहकारी परिचालन
- कृषि उपज ढुवानी (कृषि उपजहरूको ओसारपसारको लागि सवारी साधन व्यवस्थापन)

रणनीति ३.१: तुलनात्मक लाभ एवं उच्च मूल्य वाली तथा वस्तुको बजारीकरण गर्ने ।

प्रदेश तह:

- स्थानीय तह देखि प्रदेश सम्म कृषि एम्बुलेन्स संचालन
- मुख्य बजार केन्द्र स्थापना र संचालन (तरकारी, फलफूल, पशुपंक्षिजन्य र अन्य उत्पादन)
- ठूलो गोदाम घर निर्माण र संचालन
- ठूलो कोल्ड स्टोर निर्माण र संचालन
- न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण (संघले तोकेकोमा थप गर्न सक्ने)
- थोक विक्रेता र बजार व्यवस्थापकहरूसंग समन्वय, अनुगमन तथा नियमन
- सरोकारवालाहरु संगको सहयोगमा प्रदेश तथा सम्बन्धित स्थानीय तहको पहिचान भल्कने गरी विक्री पसल संचालन तथा व्यवस्थापन
- मुख्यमुख्य ठाउँमा थोक विक्रेता पसल स्थापना
- प्रदेश स्तरको चिस्यान गृह
- उत्पादित वस्तुको बजारीकरण
- बजारीकरण र कोल्डस्टोर निर्माण

रणनीति ३.२: स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषिजन्य उद्योगको विकास र विस्तार गर्ने ।

स्थानीय तह:

- उद्योगको लागि कच्चा पदार्थको आपूर्ति
- सामुदायिक डेरि उद्यम संचालन तथा व्यवस्थापन
- साना, घरेलु तथा लघु उद्यम संचालन
- उद्यम संचालनको लागि औजार, सामग्री तथा मेसिनरी अनुदान तथा समन्वय र नियमन

प्रदेश तह:

- औद्योगिक प्रशोधन (निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यमा कृषिमा आधारित उद्योग स्थापना)
- प्रदेश-प्रदेश सहकार्यमा रासायनिक मल कारखाना स्थापनाको सम्भाव्यता अध्ययन
- प्राङ्गरिक मल कारखाना स्थापना
- कृषिमा बैंक तथा निजी क्षेत्रको लगानी वृद्धि कार्यक्रम

संस्थागत संरचना

यो नीति प्रदेशव्यापी रूपमा कार्यान्वयन गर्न गराउनका लागि देहाय वमोजमको प्रदेश विषयगत समिति क्रियाशिल रहनेछः (सुदूर पश्चिम प्रदेश तथा स्थानीय तहबीच समन्वय कायम गर्न तथा विवाद समाधानको व्यवस्था गर्न बनेको विधेयकको व्यवस्था अनुसार)

१ मुख्य मन्त्री,	अध्यक्ष
२ मन्त्री: भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	सदस्य
३ सभापति: अर्थ, विकास तथा प्राकृतिक स्रोत समिति, प्रदेश सभा	सदस्य
४ उपाध्यक्ष, नीति तथा योजना आयोग	सदस्य
५ प्रदेश भित्रका जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख मध्ये, अध्यक्षले तोकेको १ जना	सदस्य
६ प्रदेश भित्रका नगर कार्यपालिकाका प्रमुख मध्ये, अध्यक्षले तोकेको १ जना	सदस्य
७ प्रदेश भित्रका गाउँ कार्यपालिकाका अध्यक्ष मध्ये, अध्यक्षले तोकेको १ जना	सदस्य
८ प्रदेश भित्रका जिल्ला समन्वय समितिका उप प्रमुख, नगर कार्यपालिकाका उप प्रमुख र गाउँ कार्यपालिकाका उपाध्यक्ष मध्ये, अध्यक्षले तोकेको ४ जना	सदस्य
९ कृषि अनुसन्धान तथा संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरु मध्ये भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले तोकेका प्रतिनिधि	सदस्य
१० सचिव, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	सचिव सचिव

समितिको भूमिका

विषयगत समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

विधेयकमा व्यवस्था भए वाहेक कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति, २०७९ कार्यान्वयनको लागि समितिले देहायको कार्य गर्नेछः

- १ कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत मार्गदर्शन गर्ने ।
- २ नीति कार्यान्वयन गर्न आवश्यक समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने ।
- ३ आन्तरिक र बाह्यरूपमा कार्यगत समन्वय कायम गर्ने ।
- ४ कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयनका लागि बजेटको सुनिश्चितता गराउने ।
- ५ कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने ।
- ६ प्रगति विवरणलाई प्रदेश योजना आयोगको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन प्रणालीमा समाहित गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- ७ आवश्यकता अनुसार दण्ड, पुरस्कार तथा सम्मानको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने ।
- ८ प्रदेश निर्देशक समितिले आवश्यकता अनुसार जिल्लास्तरमा पनि कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति अनुगमन तथा समन्वय समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

गाउँःनगरपालिका स्तरीय कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण समिति

गाउँ/नगरपालिका भित्र यो नीति कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँ/नगरपालिकामा देहाय बमोजिम एक कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण समिति रहनेछः

- (१) गाउँ/नगरपालिकाका अध्यक्ष/प्रमुख - अध्यक्ष
- (२) गाउँ/नगरपालिकाका उपाध्यक्ष/उप प्रमुख - सदस्य
- (३) गाउँ/नगरपालिकाका आर्थिक विकास समितिका संयोजक - सदस्य
- (४) जिल्लास्थित कृषि ज्ञान केन्द्र र पशु विकास केन्द्रका प्रतिनिधि १/१ जना - सदस्य
- (५) गाउँ/नगरपालिका क्षेत्रका उद्योग वाणिज्य संघका प्रमुख वा प्रतिनिधि - सदस्य
- (६) कृषि विकास सम्बन्धि क्षेत्रमा सक्रिय रूपले काम गर्ने स्थानीय संस्थाहरु मध्ये सम्बन्धित गाउँ/नगरपालिकाले तोकेका १ जना प्रतिनिधि - सदस्य
- (७) गाउँ/नगरपालिकाले तोकेका कृषि सहकारीको प्रतिनिधि - सदस्य
- (८) कृषि/पशु सेवा शाखा प्रमुख - सदस्य
- (९) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य सचिव

समितिले आवश्यकताअनुसार विज्ञहरुलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

समितिको भूमिका

- (१) गाउँःनगरपालिकाको कृषि विकास, रोजगारी, उद्यम व्यवसाय तथा आयआर्जन सम्बन्धी विषयको खण्डित तथ्याङ्क संकलन एवम् विश्लेषण गर्न गाउँःनगरपालिका लाई मार्गनिर्देशन गर्ने,
- (२) कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण सम्बन्धी आवश्यक कानून बनाउन सहयोग गर्ने,
- (३) स्थानीय तहमा कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (४) कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजनको लागि सहजीकरण गर्ने,
- (५) कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयनको अनुगमन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यलाई सम्बन्धित गाउँःनगरपालिकाको स्थापित प्रक्रियामा समावेश गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (६) कृषि विकास सम्बन्धी कार्य गर्ने सरकारीःगैरसरकारी संघ, सस्थासँग समन्वय, सम्पर्क गर्ने ।
- (७) पुरस्कार तथा सम्मानका लागि उपयुक्त व्यक्तिको सिफारिस गर्ने ।
- (८) कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण नीति कार्यान्वयनको अवस्था, चुनौती र उपलब्धिको वारेमा प्रदेश स्तरीय कृषि उत्पादन तथा बजारीकरण निर्देशक समितिलाई जानकारी गराउने,
- (९) कार्यपालिकाले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

धन्यवाद